

ارزیابی خدمات غرامت دستمزد ایام بیماری

خیام عزیزی مهر^۱، آمنه میرزایی^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۱۲/۱۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۳/۱۸

چکیده

هدف: این مقاله به ارزیابی وضعیت غرامت دستمزد ایام بیماری در ایران می‌پردازد.

روش: بدین منظور از دو روش اسنادی و مصاحبه با کارشناسان و بیمه‌شدگان مشمول غرامت دستمزد ایام بیماری استفاده شده است.

یافته‌ها: در حالی که نسبت زنان استفاده‌کننده از غرامت دستمزد ایام بیماری کمتر از نسبت زنان بیمه‌شده است (برخلاف مردان)، اما در سالیان اخیر نسبت زنان استفاده‌کننده از این خدمات بیش از افزایش نسبت شمول بیمه‌ای آنها بوده است. گروه سنی ۴۰ تا ۴۹ سالم‌ترین گروه سنی بیمه‌شدگان هستند که نسبت استفاده‌کنندگان غرامت دستمزد در این گروه سنی کمتر از نسبت بیمه‌شدگان است. همچنین پرداختی‌ها کمتر از خط فقر و حدود یک سوم از میزان هزینه خانوار شهری را تشکیل می‌دهد که نشان‌دهنده عدم کفایت هزینه‌ای این خدمات است.

نتیجه: بر اساس مصاحبه‌های انجام‌شده، می‌توان نتیجه گرفت که مهم‌ترین چالش‌های خدمات غرامت دستمزد را می‌توان در سه دسته کلی که هر کدام از آنها چند محور دارند جای داد: چالش‌های نهادی و سازمانی (طولانی‌شدن فرایند رسیدگی به پرونده‌ها و پرداختی‌ها؛ عدم آگاهی بیمه‌شدگان از قوانین و مقررات؛ وقوع خطاهای ثبتی؛ مشکلات مربوط به استعلام وضعیت؛ ناکافی بودن تعداد شعب رسیدگی‌کننده و حجم نیروی کار نسبت به حجم کارهای این بخش)؛ مسائل مرتبط با عملکرد کارفرمایان (خطاها و اشکالات در لیست‌های ارسالی از سوی کارفرما؛ احتمال اخراج مشمولین؛ مشکلات مرتبط با دریافت مرخصی از سوی کارکنان برای پیگیری پرونده‌ها)؛ اثرات بر زندگی مشمولان (تنگناهای اقتصادی ناشی از تأخیر در پرداخت‌ها؛ فشار اقتصادی ناشی از تأمین هزینه‌های جانبی پزشکی). در نتیجه به‌رغم افزایش نسبت مشمولان بیمه، نسبت اسناد صادره رو به کاهش بوده است.

واژگان کلیدی: غرامت دستمزد ایام بیماری، کفایت مزایا، چالش‌های خدمات غرامت دستمزد.

۱- این مقاله از طرح پژوهشی که در مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی انجام شده استخراج شده است.

khazizimehr@ut.ac.ir

am.mirzaiy@gmail.com

۲- پژوهشگر اجتماعی و مدرس دانشگاه تهران.

۳- پژوهشگر اجتماعی.

بر اساس آمار دفتر محاسبات اقتصادی اجتماعی سازمان تأمین اجتماعی، تا پایان سال ۱۳۹۶ بالغ بر ۴۲,۳۷۹,۶۲۹ نفر (حدود ۵۲ درصد جمعیت کشور) تحت پوشش برنامه‌های این سازمان، که خدمات متنوعی ارائه می‌کند، قرار گرفته‌اند. این ارتباط بار مالی زیادی بر سازمان تأمین اجتماعی تحمیل کرده و مسائل آن را افزایش داده است. امروزه سازمان‌های تأمین اجتماعی در بیشتر کشورهای دنیا با مسائل و الزاماتی مواجه‌اند که مهم‌ترین این مسائل شامل افزایش جمعیت تحت پوشش و مستمری‌بگیر (خاصه افزایش مستمری‌بگیران بازنشسته نسبت به شاغلان)، ضرورت چابک‌سازی سازمانی و اصلاح فرایند و رویه‌های اداری، ضرورت افزایش رضایت و آرامش خاطر مستمری‌بگیران است. افزایش کارایی چنین برنامه‌هایی در گرو تناسب پرداختی‌ها با شرایط بیمه‌شدگان و مستمری‌بگیران و ایجاد رضایت در آنها از یک‌سو و هزینه‌کرد منابع در راستای اهداف تعیین‌شده از سوی دیگر است. همچنین نگرانی‌هایی در تصمیم‌گیران، مدیران، و مجریان تأمین اجتماعی در مورد موارد زیر وجود دارد: میزان دریافتی‌ها و هزینه‌های سازمان، انطباق هزینه‌ها با اهداف مورد انتظار و تحقق آن‌ها، هدفمندی پرداخت‌ها (چه نسبتی از منابع تخصیص داده شده دقیقاً به همان افرادی می‌رسد که براساس معیارهای برنامه مستحق تشخیص داده شده‌اند؟)، میزان دریافتی‌های افراد مستحق و نسبت آن به حداقل دستمزد و خط فقر (کفایت پرداخت‌ها)، نتایج و پیامدهای به‌بارآمده و مسائل و مشکلات مربوط به ارائه خدمات. با ارزیابی و پایش مستمر این موارد می‌توان به موفقیت‌آمیزبودن برنامه‌ها امید بست تا در پی آن هزینه‌ها در مسیر مورد انتظار مصرف و کارایی و اثربخشی آن افزایش یابد.

سالانه اسناد زیادی بابت خدمات و کمک (پرداخت)‌های کوتاه‌مدت از سوی سازمان تأمین اجتماعی صادر می‌شود. یکی از این نوع پرداخت‌ها «گرامت دستمزد ایام بیماری» است که به بیمه‌شدگانی که دچار حادثه یا بیماری حرفه‌ای و به موجب تشخیص سازمان تأمین اجتماعی قادر به کار نباشند، پرداخت می‌شود. بر پایه آمار دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی (۱۳۹۶)، تعداد اسناد صادره قطعی بابت گرامت دستمزد ایام بیماری در سال ۱۳۹۵ برابر با ۲۶۱,۳۷۰ سند و ضریب شیوع آن ۳۴,۲۹ در هر ۱۰۰۰ نفر است. پرداختی‌های گرامت دستمزد ایام بیماری معمولاً مبلغ زیادی را طی یک سال شامل می‌شود؛ برای نمونه در سال ۱۳۹۵ جمع کل پرداختی‌های گرامت دستمزد ایام بیماری، بیش از ۳,۴۹۹,۸۲۶ میلیون ریال بوده است. همچنین در این سال برای هر سند به‌طور متوسط ۲ میلیون و ۸۹۳,۷۴۹ ریال پرداخت شده است. متوسط روزانه گرامت دستمزد ایام بیماری در این سال نیز ۱۵۹ هزار (ماهانه ۴ میلیون و ۷۷۱ هزار) ریال بوده است.

بر این پایه، هدف مطالعه حاضر ارزیابی برنامه‌های گرامت دستمزد ایام بیماری در ایران است. در دو

بخش بعدی روش پژوهش و اطلاعات مستخرج از گزارش‌ها و آمار شامل غرامت دستمزد ایام بیماری، وضعیت غرامت دستمزد در ایران، وضعیت استفاده از غرامت دستمزد به تفکیک جنسیت، گروه‌های سنی و میزان پرداختی غرامت دستمزد ایام بیماری بیان می‌شود. پس از آن یافته‌های حاصل از مصاحبه شامل چالش‌های نهادی و فرایندی، چالش‌های شغلی و تأثیرات بر زندگی بیمه‌شدگان عرضه می‌شود.

روش

پژوهش حاضر از نوع کیفی است، اما این به معنای بی‌توجهی آن به آمار و ارقام نیست. با توجه به اهمیت آمار و گزارش‌های مربوط به اقدامات و هزینه‌های غرامت دستمزد ایام بیماری برای این پژوهش، روش اصلی و محوری «روش اسنادی» است و برای بررسی آسیب‌شناسانه برنامه‌های مذکور از مصاحبه با کارشناسان و گروه‌های هدف استفاده شده است. اسناد مورد نظر شامل گزارش‌های آماری غرامت دستمزد ایام بیماری در ایران است که بر مبنای آنها می‌توان هزینه‌ها، گروه‌های دریافت‌کننده غرامت، تغییرات خدمات و برنامه غرامت دستمزد ایام بیماری در طول زمان را نشان داد. با توجه به این‌که این گزارش‌ها برای سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ در دسترس است، لذا بررسی‌ها محدود به این دوره زمانی است. علاوه بر این، دیدگاه‌ها و نظرات گروه‌های مختلف (شامل کارشناسان و گروه‌های هدف یعنی دریافت‌کنندگان) درباره ابعاد مختلف غرامت دستمزد ایام بیماری مورد بررسی قرار گرفت و با ۱۲ نفر شامل ۲ نفر مدیر کارگزاری بیمه، ۷ نفر دریافت‌کنندگان خدمات غرامت دستمزد و ۳ نفر کارشناس شعب تأمین اجتماعی مصاحبه انجام شد. با کارشناسان و مدیران کارگزاری‌ها در محل کار آنها و با دریافت‌کنندگان خدمات در شعبه غرب و شعبه یک تأمین اجتماعی مصاحبه صورت گرفت. یافته‌های مصاحبه‌ها در سه محور اصلی، که هر کدام از آنها دربردارنده چند محور جزئی هستند ارائه شده است.

وضعیت غرامت دستمزد در ایران

بیش از ۵ دهه است که خدمات غرامت دستمزد ایام بیماری در ایران ارائه می‌شود، و داده‌های آن برای سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۴۰ در مجلد «سازمان تأمین اجتماعی از نگاه آمار ۱۳۹۰-۱۳۴۰» و سال‌های پس از ۱۳۹۰ در قالب گزارش‌های سالانه «بررسی آماری غرامت دستمزد ایام بیماری» در سایت تأمین اجتماعی در دسترس است. در این مقاله داده‌های مربوط به سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ مبنای تحلیل قرار گرفته است. بررسی اسناد صادر شده غرامت دستمزد نشان می‌دهد که تعداد مشمولان بیمه از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ رو به افزایش بوده، ولی در سال ۱۳۹۵ تعداد مشمولان (۹، درصد) کاهش یافته است. به‌رغم افزایش تعداد مشمولان طی این سال‌ها، اسناد صادره برای پرداخت غرامت دستمزد ایام بیماری از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ روندی کاهشی داشته

است؛ به طوری که از ۶ درصد در ۱۳۹۰ به ۳,۲ درصد رسیده، اما در سال ۱۳۹۵ این میزان با افزایش ۰,۲ درصد به ۳,۴ درصد رسیده است (دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۶). با توجه به این که داده‌ها برای سال ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ در دسترس نیستند، نمی‌توان افزایش رخ داده را روند یا وقفه‌ای در روند قبلی دانست.

جدول ۱: مقایسه وضعیت مشمولان و اسناد صادره غرامت دستمزد بیماری بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵

سال	فراوانی	بیمه‌شدگان اصلی	مشمولان ^۱	اسناد صادره	ضریب شیوع در هزار نفر
۱۳۹۰	نفر	۱۱,۴۹۷,۰۸۹	۷,۹۵۷,۳۸۹	۴۵۷,۴۶۱	۵۹,۷
	درصد	۱۰۰	۶۹,۲	۶	
۱۳۹۱	نفر	۱۲,۲۸۶,۶۸۳	۸,۷۷۷,۸۴۰	۴۹۱,۵۸۱	۵۶
	درصد	۱۰۰	۷۱,۴	۵,۶	
۱۳۹۲	نفر	۱۲,۸۰۸,۰۴۷	۱۰,۲۸۵,۶۲۱	۴۱۹,۷۷۹	۴۰,۸
	درصد	۱۰۰	۸۰,۳	۴,۰	
۱۳۹۳	نفر	۱۳,۳۴۴,۴۹۸	۱۰,۷۵۸,۹۵۴	۳۵۷,۶۶۱	۳۳,۲
	درصد	۱۰۰	۸۰,۶	۳,۳	
۱۳۹۴	نفر	۱۳,۷۱۱,۷۲۶	۱۰,۸۹۴,۴۰۳	۳۵۱,۱۰۶	۳۲,۲
	درصد	۱۰۰	۷۹,۵	۳,۲	
۱۳۹۵	نفر	۱۳,۷۷۹,۶۲۰	۱۰,۷۹۶,۸۱۱	۳۷۰,۲۶۱	۳۴,۲
	درصد	۱۰۰	۷۸,۴	۳,۴	

مأخذ: دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی (۱۳۹۱ تا ۱۳۹۶)

– وضعیت استفاده از غرامت دستمزد به تفکیک جنسیت

داده‌های ارائه شده در گزارش‌های سازمان تأمین اجتماعی در مورد غرامت دستمزد ایام بیماری نشان می‌دهد مردان، استفاده‌کنندگان اصلی این خدمات هستند. این امر، با توجه به این که مردان در مقایسه با زنان بیشتر تحت پوشش تأمین اجتماعی هستند، قابل انتظار است. سهم زنان از مجموع کل افراد بیمه شده از ۱۶,۴ درصد در سال ۱۳۹۰ (سالنامه آماری سازمان تأمین اجتماعی، ۱۳۹۴) به ۱۹,۶ درصد ۱۳۹۵ رسیده (دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی، ۱۳۹۶) که نشان دهنده افزایش ۳,۲ درصدی شمول بیمه‌ای زنان است.

جدول ۲: مقایسه وضعیت اسناد صادره غرامت دستمزد بیماری بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ بر اساس جنسیت

سال	فراوانی	بیمه‌شدگان اصلی ^۲		دریافت‌کنندگان غرامت دستمزد	
		زن	مرد	زن	مرد
۱۳۹۰	نفر	۱,۸۹۰,۸۰۹	۹,۶۰۶,۲۸۰	۵۲,۰۹۴	۴۲۳,۳۶۷
	درصد	۱۶,۴	۸۳,۶	۱۱	۸۹
۱۳۹۱	نفر	۲,۱۲۱,۸۱۰	۱۰,۱۶۴,۸۷۳	۵۹,۲۳۹	۴۳۲,۳۰۷
	درصد	۱۷,۳	۸۲,۷	۱۲	۸۸
۱۳۹۲	نفر	۲,۴۱۸,۸۷۸	۱۰,۳۸۹,۱۶۹	۵۳,۱۵۱	۳۶۶,۶۰۴
	درصد	۱۸,۹	۸۱,۱	۱۳	۸۷
۱۳۹۳	نفر	۲,۴۳۳,۹۱۸	۱۰,۹۱۰,۵۸۰	۴۹,۸۲۶	۳۰۷,۷۶۲
	درصد	۱۸,۲	۸۱,۸	۱۴	۸۶
۱۳۹۴	نفر	۲,۴۸۲,۱۸۹	۱۱,۱۲۹,۵۳۷	۵۰,۸۵۹	۳۰۰,۲۰۴
	درصد	۱۸,۱	۸۱,۹	۱۴	۸۶
۱۳۹۵	نفر	۲,۵۴۷,۱۹۱ ^۳	۱۰,۴۶۲,۹۷۹ ^۴	۵۴,۴۵۵	۳۱۵,۸۰۶
	درصد	۱۹,۶	۸۰,۴	۱۵	۸۵

مأخذ دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی (۱۳۹۱ تا ۱۳۹۶)

به موازات افزایش نسبت زنان بیمه‌شده، نسبت زنان استفاده‌کننده از غرامت دستمزد ایام بیماری نیز افزایش یافته است؛ در سال ۱۳۹۰ تنها ۱۱ درصد از استفاده‌کنندگان غرامت دستمزد ایام بیماری زنان بودند، این نسبت در سال ۱۳۹۵ به ۱۵ درصد رسیده که نشان‌دهنده افزایش ۴ درصدی نسبت زنان استفاده‌کننده از غرامت دستمزد ایام بیماری است. نکته شایان توجه این که افزایش نسبت زنان استفاده‌کننده از غرامت دستمزد بیش از نسبت افزایش شمول بیمه‌ای است؛ ۳,۲ درصد افزایش در بیمه‌شدگان در مقابل ۴ درصد افزایش در استفاده‌کنندگان. با این که در سال ۱۳۹۵، از کل افراد بیمه‌شده ۱۹,۶ درصد زن بوده‌اند، تنها ۱۵ درصد از استفاده‌کنندگان غرامت دستمزد زنان بوده‌اند؛ در حالی که این نسبت برای مردان به ترتیب ۸۰,۴ و ۸۵ درصد بوده است. نکته دیگر این که رشد نسبت زنان استفاده‌کننده از غرامت دستمزد بیش از مردان است که به نظر می‌رسد بیماری در میان زنان شاغل تحت بیمه با سرعت بیشتری در حال افزایش است یا این که زنان بیش از مردان به استفاده از

این خدمات گرایش دارند. نسبت زنان و مردان تحت پوشش تأمین اجتماعی و درصد استفاده آنها از غرامت دستمزد ایام بیماری برای سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

– وضعیت استفاده از غرامت دستمزد به تفکیک گروه‌های سنی

بر مبنای داده‌های «دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی» (۱۳۹۶-۱۳۹۱) بیشترین افراد تحت پوشش از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ مربوط به گروه سنی ۳۰ تا ۳۹ ساله بوده و نسبت این گروه سنی در طی ۵ سال مورد بررسی روندی افزایش داشته و از ۳۶,۷۲ درصد به ۴۲,۱۷ درصد رسیده است. در دوره مورد اشاره، بیشترین استفاده‌کنندگان از غرامت دستمزد نیز همین گروه سنی بوده؛ یعنی ۳۶,۴۶ درصد در سال ۱۳۹۰ و ۴۱,۳۴ درصد در سال ۱۳۹۵ که نشان می‌دهد نسبت استفاده‌کنندگان به افراد تحت پوشش در این گروه سنی در دوره ۵ ساله (هر چند تقریباً در ابتدا تقریباً کمتر بوده) اما از سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است. در سال ۱۳۹۰ در گروه‌های سنی زیر ۴۰ سال نسبت بیمه‌شدگان به استفاده‌کنندگان از خدمات غرامت دستمزد تقریباً یکسان یا اختلاف آنها اندک بوده، اما در گروه‌های سنی ۵۰ سال به بالا، با افزایش سن، تعادل بین این دو به هم خورده و نسبت استفاده‌کنندگان افزایش یافته است. در سال ۱۳۹۱ تعادل مذکور برای گروه‌های سنی زیر ۴۰ سال برقرار بوده و در گروه سنی ۴۰ تا ۴۹ ساله نسبت استفاده‌کنندگان به بیمه‌شدگان کاهش یافته، اما در گروه سنی ۵۰ تا ۵۹ سال دوباره به تعادل رسیده و در گروه ۶۰ سال به بالا نسبت استفاده‌کننده به بیمه‌شده پیشی گرفته است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۳: وضعیت پرداخت غرامت دستمزد ایام بیماری در ایران به تفکیک گروه‌های سنی

۱۳۹۵		۱۳۹۴		۱۳۹۳		۱۳۹۲		۱۳۹۱		۱۳۹۰		تعداد	درصد	زیر ۲۰ سال
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد			
۰.۳	۱,۱۱۶	۰.۳	۱,۰۶۹	۱۱.۰۶		۰.۳	۱,۳۸۲	۰.۴	۱,۹۶۱	۰.۵	۲,۳۱۹	۲,۳۱۹	۰.۵	استفاده کننده
۰.۳۱	۴۰,۱۶۴	۰.۳۳	۴۲,۶۹۲			۰.۲۸	۴۵,۹۵۳	۰.۴۹	۵۸,۹۲۶	۰.۷۱	۸۰,۵۸۱	۸۰,۵۸۱	۰.۷۱	تحت پوشش
۲۱.۴۲	۷۹,۳۳۸	۲۲.۹	۸۰,۴۳۲	۸۷,۴۴۴		۲۴	۱۰۰,۴۸۳	۲۵.۷۶	۱۲۶,۶۱۸	۲۷.۰۷	۱۲۸,۳۳۴	۱۲۸,۳۳۴	۲۷.۰۷	استفاده کننده
۱۸.۰۳	۳۳,۸۵۱,۳۸	۱۹.۷	۲۵,۲۲۵,۱۷			۲۳.۰	۲۸,۰۳۴,۶۸	۲۵.۴۲	۳۰,۵۷۵,۳۷	۲۷.۸۴	۳۱۷,۱۰۵	۳۱۷,۱۰۵	۲۷.۸۴	تحت پوشش
۴۲.۱۷	۱۵,۵۹۳,۷	۴۱.۵	۱۴,۵۷۵,۲	۱۴,۷۷۵,۴		۳۹	۱۶,۳۶۱	۳۷.۶۶	۱۸,۵۱۶,۶	۳۶.۶۶	۱۷,۳۳۳,۳	۱۷,۳۳۳,۳	۳۶.۶۶	استفاده کننده
۴۱.۳۴	۵۳,۷۱۶,۳۵	۴۱	۵۲,۵۲۰,۹۲			۳۹.۴	۴۷,۹۸۵,۸۹	۳۷.۸۵	۴۵,۵۲۱,۹۹	۳۶.۷۲	۴۱,۸۲۹,۰۴	۴۱,۸۲۹,۰۴	۳۶.۷۲	تحت پوشش
۲۲.۰۲	۸۵,۱۹۹	۲۲.۳	۷۸,۳۰۶	۷۶,۹۲۰		۲۲	۹۲,۲۱۰	۲۱.۷۰	۱۰,۶۶۹,۸	۲۱.۴	۱۰,۱۶۹,۵	۱۰,۱۶۹,۵	۲۱.۴	استفاده کننده
۲۵.۷۸	۳۳,۵۴۹,۶۵	۲۵	۳۲,۰۳۶,۰۳			۲۳.۸	۲۹,۰۴۶,۹	۲۳.۰۱	۲۷,۶۸۳,۲۹	۲۲.۰۵	۲۵,۱۳۴,۷۷	۲۵,۱۳۴,۷۷	۲۲.۰۵	تحت پوشش
۱۰.۶۶	۳۹,۴۸۸	۱۰.۵	۳۶,۸۱۳	۳۵,۹۶۷		۱۱.۹	۴۹,۹۱۴	۱۱.۵۳	۵۶,۶۷۴	۱۱.۸۲	۵۶,۱۶۶	۵۶,۱۶۶	۱۱.۸۲	استفاده کننده
۱۲.۴۱	۱۶۱,۴۷۶,۸	۱۲.۲	۱۵۶,۳۱۲			۱۱.۶	۱۴۱,۴۹۰,۵	۱۱.۳۴	۱۳۶,۴۸۴,۳	۱۰.۷۶	۶۰,۱۹۱,۷	۶۰,۱۹۱,۷	۱۰.۷۶	تحت پوشش
۲.۳۲	۸,۵۹۳	۲.۳	۸,۱۱۶	۷,۷۲۷		۲.۶	۱۰,۸۹۵	۲.۴۳	۱۱,۹۴۹	۲.۴۱	۱۱,۴۶۱	۱۱,۴۶۱	۲.۴۱	استفاده کننده
۱.۷۴	۲۲۶,۰۰۰	۱.۷	۲۲۳,۲۷۰			۱.۸	۲۰,۸۲۱,۷	۱.۷۸	۲۱۳,۵۲۸	۱.۷۹	۲۰,۳۲۸,۸	۲۰,۳۲۸,۸	۱.۷۹	تحت پوشش
۰.۲	۵۸۰	۰.۲	۶۱۰	۶۹۵		۰.۳	۱۲,۵۲	۰.۳۰	۱۴,۶۹	۰.۳۶	۱۶,۹۷	۱۶,۹۷	۰.۳۶	استفاده کننده
۰.۰۸	۱۰,۵۲۲	۰.۰۹	۱۱,۰۳۰			۰.۱۰	۱۲,۰۹۲	۰.۱۲	۱۳,۸۵۲	۰.۱۴	۱۵,۸۶۶	۱۵,۸۶۶	۰.۱۴	تحت پوشش

منبع: سالنامه‌های آماری تأمین اجتماعی و گزارش‌های آماری دستمزد ایام بیماری ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵

همچنین، در سال ۱۳۹۲ در گروه‌های سنی زیر ۲۰ سال و ۳۰ تا ۳۹ سال نسبت بیمه‌شدگان و استفاده‌کنندگان غرامت دستمزد ایام بیماری تقریباً یکسان بوده، ولی برای گروه سنی ۲۰ تا ۲۹ سال نسبت استفاده‌کنندگان ۱ درصد بیشتر از بیمه‌شدگان بوده است (یعنی ۲۴ در مقابل ۲۳ درصد)، اما در گروه سنی ۴۰ تا ۴۹ سال از نسبت استفاده‌کنندگان کاسته شده است (۲۲ درصد استفاده‌کننده در مقابل ۲۳٫۸ درصد بیمه‌شده)، به نظر می‌رسد سلامت بیمه‌شدگان در این گروه سنی بیش از سایر گروه‌ها بوده است. در سال ۱۳۹۵ در گروه‌های سنی ۲۰ تا ۲۹ سال، نسبت استفاده‌کنندگان از خدمات غرامت دستمزد ایام بیماری ۳٫۳۹ درصد نسبت به افراد تحت پوشش بیمه تأمین اجتماعی افزایش داشته که نشان‌دهندهٔ بالابودن بیماری در این گروه سنی است. گروه سنی ۳۰ تا ۳۹ سال نیز وضعیتی مشابه گروه سنی ۲۰ تا ۲۹ ساله دارد و نسبت استفاده‌کنندگان بیشتر از نسبت بیمه‌شدگان است. با این حال همانند سال‌های گذشته، در این سال نیز در گروه سنی ۴۰ تا ۴۹ ساله نسبت استفاده‌کننده به بیمه‌شده کاهش یافت؛ در حالی که ۲۵٫۷۸ درصد از بیمه‌شدگان در این گروه سنی قرار دارند، ۲۳٫۰۲ درصد از استفاده‌کنندگان غرامت دستمزد ایام بیماری در سال ۱۳۹۵ در این گروه سنی قرار داشته‌اند. در مجموع، گروه سنی ۴۰ تا ۴۹ ساله، یا وضعیت سلامتی بهتری دارند و یا به دلایل دیگری که از جمله آنها می‌تواند مسئله مالی باشد که تمایل آنها به استفاده از خدمات غرامت دستمزد ایام بیماری را کاهش می‌دهد، نسبت به گروه‌های سنی دیگر کمتر از خدمات غرامت دستمزد ایام بیماری استفاده می‌کنند، در حالی که، همان‌طور که انتظار می‌رود در گروه سنی ۶۰ سال به بالا، نسبت استفاده‌کنندگان از خدمات غرامت دستمزد بیشتر از نسبت به بیمه‌شدگان است.

- میزان پرداختی غرامت دستمزد ایام بیماری

گزارش‌های «دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی» (۱۳۹۶-۱۳۹۱) نشان می‌دهد که میانگین روزهای پرداخت غرامت دستمزد بیماری از ۳۱٫۴ روز در سال ۱۳۹۰ به ۳۳٫۱ روز در سال ۱۳۹۵ افزایش یافته است. متوسط مبلغ پرداختی برای هر پرونده در سال ۱۳۹۰ معادل ۲۸۹٫۳۷۴ تومان بوده است. با توجه به این که میانگین روزهای پرداخت در این سال ۳۱٫۹ (تقریباً ۳۲) روز بوده، رقم پرداختی مذکور برای یک دوره ۳۲ روزه است، برای ۳۰ روز (۱ ماه) معادل ۲۷۱٫۲۸۸ تومان می‌شود. از آنجاکه حداقل دستمزد در این سال ۳۰۰،۳۳۰ می‌توان گفت که میزان دریافتی فرد مشمول غرامت دستمزد شده کمتر از حداقل حقوق ماهیانه اعلام شده از سوی وزارت کار بوده است. از طرف دیگر، خط فقر خانوار شهری در این سال‌ها به مراتب بالاتر از حداقل درآمد بوده است. با وجود این که برای سال ۱۳۹۰ خط فقر رسمی از سوی دولت محاسبه و اعلام نشد، اما در سال ۱۳۸۹ برای خانوار شهری ۹۴۶ هزار تومان و برای خانوار روستایی ۵۸۰ هزار تومان اعلام شده است.^۱ این رقم نشان از تفاوت

۱- البته برآوردهای دیگری از خط فقر برای سال ۱۳۹۰ انجام شده که اکثر این برآوردها میزان خط فقر برای این سال را بالاتر از ۴۰۰ هزار تومان اعلام کرده‌اند.

فاحش بین دریافتی بیمه‌شده در زمان غرامت دستمزد ایام بیماری با خط فقر دارد. بنابراین، در این سال دریافتی غرامت دستمزد ایام بیماری کمتر از حداقل دستمزد ماهیانه و خط فقر بوده است. این روند در سال‌های متعاقب همچنان تداوم داشته است.

میانگین پرداخت غرامت دستمزد ایام بیماری برای سال ۱۳۹۵ برابر با ۷۰۵,۹۴۸ تومان برای ۳۳/۱۱ روز بوده است (دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی، ۱۳۹۶) که متوسط آن برای ۳۰ روز (یک ماه) حدود ۶۴۰ هزار تومان خواهد بود. در همین سال حداقل دستمزد اعلام شده برابر با ۸۱۲,۱۶۵ تومان اعلام شده که نشان از تفاوت ۱۷۲ هزار تومانی دریافتی غرامت دستمزد ایام بیماری با حداقل دستمزد دارد. از آنجاکه بر مبنای قانون تأمین اجتماعی یک فرد متأهل و متکفل معادل سه‌چهارم حقوق ماهیانه و فرد مجرد غیرمتکفل معادل دو‌سوم حقوق ماهیانه غرامت دستمزد دریافت می‌کند، در سال ۱۳۹۵ یک بیمه‌شده متأهل و مجرد ماهیانه به ترتیب باید ۹,۱۲۳,۶۰ و ۵۴۱,۳۸۹ تومان غرامت دستمزد دریافت می‌کردند. (این رقم معادل سه‌چهارم و دو‌سوم حداقل حقوق ماهیانه بدون هرگونه مزایا و سابقه کار است) میزان متوسط غرامت دستمزد دریافتی اندکی بالاتر از این میزان و پایین‌تر از خط فقر بوده است؛ البته حداقل حقوق ماهیانه اعلام‌شده نیز کمتر از خط فقر است.

از طرف دیگر مقایسه متوسط پرداخت ماهانه غرامت دستمزد ایام بیماری با متوسط هزینه خانوار شهری که از سوی مرکز آمار ایران اعلام شده، نشان می‌دهد طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ غرامت دستمزد ایام بیماری کمتر از ۳۰ درصد متوسط هزینه خانوار شهری را پوشش داده است.^۱ این میزان در سال ۱۳۹۱ برابر با ۲۲,۴۸ درصد بوده و در سال‌های بعد به تدریج افزایش یافته و در سال ۱۳۹۵ به ۲۸,۱۵ درصد رسیده است. بنابراین، میزان پرداختی غرامت دستمزد ایام بیماری تنها می‌تواند اندکی بالاتر از یک چهارم هزینه ماهیانه یک خانوار شهری را پوشش دهد. البته باید توجه داشت که نسبت حداقل دستمزد به هزینه خانوار شهری نیز دارای وضعیت نسبتاً مشابه‌ای است. در سال ۱۳۹۰ حداقل دستمزد اعلام شده از سوی وزارت کار ۲۹,۸۶ درصد متوسط هزینه یک خانوار شهری بوده که این میزان در سال ۱۳۹۵ به ۳۴,۲۱ درصد رسیده است. بدین ترتیب، غرامت دستمزد ایام بیماری که وابسته به حداقل دستمزد تعیین شده در وزارت کار است بسیار پایین‌تر از متوسط هزینه ماهانه یک خانوار می‌باشد. این ارقام نشان می‌دهد پرداختی غرامت دستمزد ایام بیماری کفاف هزینه‌های زندگی افراد را نمی‌دهد و زندگی آنها را به لحاظ اقتصادی به شدت شکننده می‌کند. تغییرات متوسط غرامت دستمزد و حداقل حقوق ماهیانه برای سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ در جدول و نمودار زیر ارائه شده است.

۱- محاسبات مربوط به نسبت‌های بین هزینه‌ها، غرامت دستمزد و حداقل حقوق توسط نویسندگان مقاله انجام شده است.

جدول ۳: وضعیت پرداخت غرامت دستمزد بیماری بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ براساس حداقل دستمزد روزانه

۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
۳۷۰,۲۶۱	۳۵۱,۱۰۶	۳۵۷,۶۶۱	۴۱۹,۷۷۹	۴۹۱,۵۸۱	۴۷۵,۴۶۱	اسناد صادره
۳۳,۱۱	۳۲,۵۹	۳۲,۰۴	۳۱,۷۶	۳۱,۹۶	۳۱,۹	میانگین تعداد روزهای پرداخت غرامت دستمزد
۷۰۵,۹۴۸	۶۱۴,۸۷۶	۵۰۷,۰۶۸	۴۲۰,۵۱۳	۳۲۷,۸۶۱	۲۸۹,۳۷۴	متوسط مبلغ پرداختی غرامت دستمزد
۴۵,۵۲۰	۳۸,۳۹۹	۲۵,۸۹۵	۲۳,۰۳۹	۱۸,۵۰۶	۱۵,۹۰۴	متوسط روزانه (تومان)
۱,۳۶۵,۶۰۲	۱,۱۴۸,۹۸۰	۷۷۶,۸۵۹	۶۹۱,۱۷۳	۵۵۵,۱۸۶	-	متوسط ماهانه (تومان)
۸۱۲۱۶۵	۷۱۳۴۳۵	۶۰۸۹۰۰	۴۸۷۱۲۵	۳۸۹۷۰۰	۳۳۰۳۰۰	حداقل دستمزد ماهانه اعلام شده از سوی وزارت کار (تومان)
۶۴۰,۰۰۰	۵۶۶,۰۱۱	۴۷۴,۷۸۲	۳۹۷,۲۱۰	۳۰۷,۷۵۴	۲۷۱,۲۸۸	غرامت دستمزد ماهانه پرداخت شده
۶۰۹۱۲۳	۵۳۴۳۳۶	۳۰۶۶۷۵	۳۶۵۳۴۴	۲۹۲۲۷۵	۲۴۷۷۲۵	غرامت دستمزد فرد متأهل و متکفل
۴۰۶۰۸۳	۳۵۶۲۱۸	۳۰۴۴۵۰	۲۴۳۵۶۲	۱۹۴۸۵۰	۱۶۵۱۵۰	مجرد و غیرمتکفل بستری شده به هزینه سازمان
۵۴۱۳۸۹	۴۷۴۹۰۹	۴۰۵۸۹۲	۳۳۴۷۱۷	۲۵۹۷۷۴	۲۲۰۱۷۸	مجرد و غیرمتکفل بستری نشده
۲,۳۷۳,۵۰۰	۲,۱۸۶,۶۰۰	۱,۹۵۷,۲۰۰	۱,۷۱۶,۵۰۰	۱,۳۶۹,۰۰۰	۱,۱۰۶,۰۰۰	متوسط هزینه خانوار شهری ^۰

منبع: دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی (۱۳۹۱ - ۱۳۹۶) * ارقام این ردیف برگرفته از گزارش هزینه درآمد خانوار شهری مرکز آمار ایران (۱۳۹۶ - ۱۳۹۱) است.

نمودار ۱: تغییرات غرامت دستمزد ایام بیماری و حداقل حقوق ماهیانه از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵

در سال‌های اخیر خط فقر رسمی از سوی مسئولان اعلام نمی‌شود که بتوان پرداختی‌های گرامت دستمزد ایام بیماری و حداقل دستمزد را با توجه به آن بررسی کرد و سنجید. آمارهای غیررسمی مختلفی را کارشناسان اقتصادی مطرح می‌کنند که جملگی بیانگر تفاوت بارز و بسیار زیاد حداقل حقوق ماهیانه با خط فقر هستند؛ بنابراین می‌توان ادعا کرد پرداختی‌های گرامت دستمزد ایام بیماری کفایت لازم برای پوشش دادن هزینه‌های زندگی بیمه‌شدگان را ندارند. اما این مسئله به وضعیت دستمزد در ایران برمی‌گردد و نمی‌توان شیوه پرداخت گرامت دستمزد ایام بیماری را عامل این تفاوت با خط فقر دانست.

- اثرات و پیامدهای خدمات گرامت دستمزد

یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها در ادامه در سه بخش کلی و زیربخش‌های، چالش‌های نهادی و فرایندی (عدم آگاهی لازم از قوانین و مقررات، مسائل مرتبط با استعلام وضعیت، ناکافی بودن تعداد شعب بررسی‌کننده، ناکافی بودن تعداد شعب بررسی‌کننده)؛ چالش‌های شغلی (خطاهای مربوط به ارسال لیست بیمه‌شده‌ها، خطاهای طولانی بودن فرآیند و تداخل آن با زمان کاری افراد)؛ تأثیرات بر زندگی بیمه‌شدگان (تنگناهای اقتصادی ناشی از تأخیر در پرداخت‌ها، فشار ناشی از تأمین هزینه‌های جانبی پزشکی، تظاهر به سلامتی به علت مسائل اقتصادی و تمایل بازگشت به کار زودتر از موعد) بیان شده است.

۱- چالش‌های نهادی و فرایندی

نهاد مسئول در موضوع مورد مطالعه این مقاله سازمان تأمین اجتماعی و به‌طور مشخص، واحد امور فنی بیمه‌شدگان این سازمان است که به موضوعات مرتبط با گرامت دستمزد ایام بیماری می‌پردازد. پس از آن شعبه‌های سازمان تأمین اجتماعی هستند که بیشترین نقش اجرایی را دارند و خدمات‌گیرندگان به‌طور مستقیم با این بخش در ارتباط هستند. در این جا منظور از چالش‌های نهادی و فرایندی شامل مسائل سازمانی ارائه خدمات گرامت دستمزد، روندها و فرایندهای اجرایی این خدمات است که توسط سازمان تأمین اجتماعی و شعبه‌های آن انجام می‌شود. افزون بر این، برخی چالش‌های فرایندی مربوط به رفتار و عدم آگاهی بیمه‌شدگان است که گاهی روند اجرایی خدمات گرامت دستمزد را با مشکل مواجه می‌کند. در ادامه به این چالش‌ها اشاره می‌شود.

-عدم آگاهی لازم از قوانین و مقررات

یکی از خدمات سازمان تأمین اجتماعی به بیمه‌شدگان، پرداخت «گرامت دستمزد ایام بیماری» است که بر مبنای قوانین و بخش‌نامه‌های مختلف سازمان تأمین اجتماعی در حال اجراست. گروه‌های مختلفی در روند اجرای این برنامه دخیل و درگیرند که لازم است از قوانین، مقررات و دستورالعمل‌های این حوزه آگاهی داشته باشند. در مصاحبه‌های انجام‌شده با بیمه‌شدگانی که برای بهره‌مندی از خدمات

گرامت از دستمزد اقدام کرده بودند، این نکته مشهود بود که هیچ‌کدام از آنها آگاهی و اطلاع روشنی از قوانین و فرایند اجرایی این خدمات ندارند. البته برخی از آنها، که تجربیات قبلی در بهره‌مندی از خدمات گرامت دستمزد داشتند تا حدودی از مقررات مرتبط با این خدمات آشنایی پیدا کرده بودند. یکی از دلایل عدم آشنایی بیمه‌شدگان با قوانین این حوزه، به گفته یکی از کارشناسان، ناشی از عدم دسترسی آنها به قوانین و بخش‌نامه‌های مربوطه و یا بی‌اطلاعی از محتوای آنهاست و «تا زمانی که پای افراد به یک سازمان نیفتد، افراد از آن اقدامات اطلاعی ندارند».

این آشنایی که به صورت تجربی به دست می‌آید، معمولاً ناقص و مبهم است و سبب بروز پاره‌ای مسائل برای بیمه‌شدگان می‌شود. کارشناسان نیز به‌صراحت نداشتن آشنایی مراجع‌کنندگان از روند انجام کارها و قوانین و مقررات را سبب ایجاد برخی نارضایتی‌ها می‌دانند. نقل قول زیر از یکی از کارشناسان، اشاره‌ای است به این ماجرا: «رباب رجوع‌های ما اکثراً روند کار را نمی‌دانند و خیلی عجله دارند. رفت و آمد زیاد دارند». این مسئله افزون بر دشواری گیرندگان خدمات، ممکن است بر فشار کاری و روانی کارشناسان نیز بیفزاید. از دیگر مصادیق نداشتن آگاهی که باعث نارضایتی می‌شود، این است که به لحاظ قانونی فرد حادثه‌دیده باید تا ۷ روز پس از حادثه برگه پزشکی و وضعیت خود را به شعبه اطلاع دهد، اما بسیاری از بیمه‌شدگان از چنین موضوعی اطلاع ندارند. در واقع بسیاری از بیمه‌شدگان به‌طور دقیق حتی نمی‌دانند تا چه زمانی می‌توانند برای تشکیل پرونده و اقدام برای دریافت گرامت دستمزد به شعبه‌های سازمان مراجعه کنند. به گفته یکی از کارشناسان «الان طبق قانون، ما هفت روز فرصت داریم برای گرفتن برگه پزشکی و اطلاع از وضعیت فرد. هرچند ما اجرایی نکردیم؛ زیرا اگر این‌طور باشد، ما نباید هیچ‌یک از استراحت پزشکی‌ها را بگیریم، ولی ما تا دو سه ماه هم که بگذرد، می‌گیریم».

- مسائل مرتبط با خطاهای ثبتی

دقت نظر در انجام امور مربوط به بیمه اهمیت ویژه‌ای دارد. گاه وقوع اشتباه‌ها باعث می‌شود فرد از خدمات گرامت دستمزد ایام بیماری محروم شود یا با دشواری‌های بیشتری برای دریافت آن مواجه شود. مصاحبه‌شدگان به چنین تجربه‌هایی که اثرات سوئی داشته اشاره کرده‌اند. به گفته یکی از کارشناسان کارگزاری بیمه، در برخی موارد مشاهده شده ثبت‌نشدن حق بیمه یک بیمه‌شده به‌علت سهل‌انگاری کارشناس بوده و اشتباهاً به کارفرما نسبت داده شده است. همچنین در مواردی کارفرما تعداد بیمه‌شدگان را کاهش داده که در نتیجه آن، تعدادی از افراد با وجود شرایط نامساعد کاری از این خدمات محروم شدند. افزون بر این ممکن است هنگام ثبت اطلاعات افراد خطاهایی رخ دهد؛ مانند درج اشتباه تاریخ در نسخه که چنین اشتباهاتی کار مراجع‌کننده را با تأخیر مواجه می‌کند. کارشناسان بیمه نیز اذعان داشته‌اند که احتمال وقوع چنین اشتباهاتی از کارشناسانی که تجربه کاری کمتری در این حوزه دارند، بالاتر است. نمونه‌های دیگری از این موارد این است که در مورد برخی افراد

به اشتباه اعلام شود که آنها مشمول خدمات خاصی نمی‌شوند یا برعکس، افرادی که مشمول خدمات نمی‌شوند، مانند کسانی که برای آنها ترک کار رد شده، نخست به اشتباه پذیرش کنند.

- مسائل مرتبط با استعلام وضعیت

پرداخت غرامت دستمزد مستلزم این است که وضعیت بیمه‌شدگان از سوی کارشناسان شعبه‌ها تأیید شود. تأیید اولیه از این جهت اهمیت دارد که ممکن است سوابق بیمه‌ای افراد در شعبه موجود نباشد و بیمه‌شده باید سوابق خود را از شعبه‌های دیگر گردآوری و به شعبه کنونی ارائه کند. این فرایند، یعنی از زمان استعلام وضعیت تا زمان تأیید پرداخت غرامت، نسبتاً طولانی و زمان‌بر است. با توجه به این که پرداختی هر ماه با تأخیر انجام می‌شود، چنانچه برای یک مراجعه‌کننده چند ماه مرخصی استعلاجی تجویز شود، در این مدت بیمه‌شده با مشکلات اقتصادی روبه‌رو خواهد شد. این مسئله به اندازه‌ای رایج است که خود کارکنان و کارشناسان بیمه نیز در مصاحبه‌ها به آن اشاره کرده‌اند:

«استعلام وضعیت و معرفی به کار که ما به ارباب رجوع می‌دهیم هر ماه بیاد مراجعه کن اینجا تا بهش هر ماه حقوق ماهانه بدهیم. حالا هر ماه هم حدود دو سه ماه طول می‌کشد تا پول به آنها داده بشه. برای این که یک ماه یا دو ماه بخواد حقوق بگیره حدوداً سه یا چهار ماه زمان می‌بره تا یه مبلغی دست آنها بگیره. مبلغ آن هم آنقدر نیست که مدنظر آنها باشه و کمتره؛ تقریباً ۶۶ یا ۷۵ درصد حقوق آنها به افراد داده می‌شه. به همین خاطر روند رفت و آمد و مبلغی که می‌گیرن زمان‌بره».

از مسائلی که ممکن است بیمه‌شده هنگام استعلام وضعیت با آن مواجه شود، این است که اگر پرونده و سوابق کاری بیمه‌شده در شعبه‌ای غیر از شعبه بررسی‌کننده غرامت دستمزد وی باشد، باید به شعبه مذکور مراجعه و تقاضای ارسال پرونده به شعبه بررسی‌کننده را ارائه دهد. پس از ارسال پرونده، موضوع غرامت دستمزد بررسی خواهد شد. چنین مواردی فرایند دریافت غرامت دستمزد را طولانی‌تر می‌کنند.

- کمبود نیروی اداری نسبت به حجم کار

بخش فنی هر شعبه مسئول غرامت دستمزد ایام بیماری است. به گفته کارشناسان مصاحبه‌شده، تعداد نیروهای کاری در این بخش کمتر از کارشناسان دیگر بخش‌هاست و با توجه به آن که مسئولیت‌های دیگری نیز بر عهده کارکنان این بخش قرار دارد، کارها معمولاً با سرعت کمتری انجام شود. درحالی که مراجعه‌کنندگان این بخش به لحاظ جسمانی ممکن است وضعیت مساعدی نداشته باشند. بنابراین، تعداد کمتر نیروها بر کیفیت خدمات این حوزه تأثیر گذاشته است.

- ناکافی بودن تعداد شعب بررسی‌کننده

یکی از موضوعات مرتبط با تأمین اجتماعی که اعتراض برخی افراد بیمه‌شده را برانگیخته، تعیین

شعبه‌های محدود برای انجام کارهای مرتبط با بیمه فرد است. در سیستم کنونی تأمین اجتماعی کشور، افراد بیمه‌شده تنها از شعبه‌ای می‌توانند خدمات دریافت کنند که لیست بیمه آنها از طریق آن ارسال شده باشد. بنابراین اگر حادثه در محدوده شعبه دیگری اتفاق بیفتد، آن شعبه به فرد آسیب‌دیده خدمات ارائه نمی‌کند و لازم است فرد به شعبه بیمه خود مراجعه کند. دشواری این موضوع هنگامی است که فرد در شهر یا استان دیگری دچار بیماری شود که برای اعلام وضعیت خود باید به شهری که شعبه بیمه اوست بازگردد. این مسئله خاصه در حوزه کارهایی که به‌صورت پروژه‌ای است مشاهده می‌شود؛ برای نمونه برخی شرکت‌ها در یک شهر مستقر هستند و نیروهای خود را به شهرهای دیگر اعزام می‌کنند. مصاحبه‌شدگان اعلام داشتند ناچارند مسافت زیادی را برای تشکیل پرونده در شعبه خود طی کنند که با توجه به شرایط جسمانی افراد بیمار این مسئله برای آنها مشکل‌ساز است. صحبت‌های دو نفر از مصاحبه‌شدگان دقیقاً ناظر به وجود چنین مسئله‌ای است: «لیستم از شمال رد می‌شد و من در تهران حادثه دیدم و می‌گویند از هر کجا بیمه رد می‌شود باید بروی همان جا. حالا به لحاظ بُعد مسافت و شکل جغرافیایی استان ممکن است بین شعبه و شورای پزشکی هم فاصله باشد و برای انجام هر بخش کار مجبور باشید به یک سمت بروید و مسافت زیادی طی شود!»

«وقتی استراحتم تمام شد آدمم اینجا. پرونده‌ام شعبه کرج بود، گفتند اول باید پرونده‌ات از کرج بیاید، بعد تقاضا کنید. بعد ما رفتیم تقاضا کردیم و سلسله مراتب را طی کردیم تا پرونده آمد و نزدیک دو ماه و نیم طول کشید.»

۲- مسائل مرتبط با مراجعه به پزشک معتمد بیمه

از دیگر گروه‌های تأثیرگذار بر شرایط بیمه‌شدگان پزشکان معتمد سازمان تأمین اجتماعی هستند. افراد بیمار و حادثه‌دیده برای این که غرامت دستمزد به آنها تعلق گیرد، لازم است پس از بیماری و حادثه نزد این پزشکان مراجعه کنند. در مواردی که فرد بیمار پس از حادثه یا بیماری، نخست به پزشک معتمد سازمان تأمین اجتماعی مراجعه نکرده و توسط یک پزشک دیگر معاینه شده باشد، ناچار است برای تشکیل پرونده و دریافت غرامت دستمزد حتماً به پزشک معتمد سازمان مراجعه کند. با توجه به شلوغ بودن مراکز درمانی محل فعالیت این پزشکان، بیمه‌شدگان ناچارند ساعت‌ها در صف انتظار بمانند. در پاره‌ای موارد این احتمال نیز وجود دارد که پزشک قادر نباشد در یک روز همه مراجعه‌کنندگان را معاینه کند؛ بنابراین برخی از آنها مجبور شوند مجدداً در روزهای برای معاینه به مراکز درمانی مراجعه کنند. این موضوع هزینه‌های اقتصادی و زمانی بالایی برای آنها در پی دارد. نقل قول زیر از یکی از مصاحبه‌شدگان اشاره به مشکلات ناشی از این مسئله دارد:

«شش صبح باید بروید بیمه، آنجا نوبت بگیرید؛ هرچند از قبل نوبت گرفته باشید، باید پنج و شش

صبح بروید آنجا، دوباره نوبت بگیرید تا دکتر شما را ببیند. اینها ایراد است. حالا ممکن است فرد وسیله نداشته باشد؛ تنها باشد. باید برود توی صف بایستد و شماره بگیرد. برای من پیش آمده ۸ صبح رسیدم بیمارستان، ۸:۱۵ نوبت تمام شده و من برگشتم خانه، دوباره دکتر زنگ زده گفت سایت را باز کنند تا به من نوبت بدهند. می‌توانست سایت را باز نکند و من مجبور شوم یک هفته دیگر معطل شوم تا دکتر مرا ببیند. بیمارستان خیلی معطلی دارد».

باتوجه به شلوغ بودن و ازدحام مراجعه‌کنندگان، گاهی پزشک ناچار است سرعت معاینه و تکمیل پرونده را افزایش دهد و در این حین برخی مسائل ناخواسته رخ دهد؛ به نمونه‌هایی از چنین مسائلی، بر مبنای نظر مصاحبه‌شدگان، می‌توان به درج اشتباه تاریخ‌های مربوط به معاینه، بیماری و مدت استراحت، ناخوانا بودن متن نوشته‌شده، خط‌خوردگی و عدم تشخیص صحیح اشاره کرد. گاهی وقوع هر کدام از این مسائل برای به تعویق افتادن پرونده و طولانی‌تر شدن فرایند کافی است. این در حالی است که شمار زیادی از بیمه‌شدگان مراجعه‌کننده به این مراکز فاقد اطلاع کافی درباره این مسائل هستند و پرونده را همان لحظه چک نمی‌کنند و هنگام مراجعه به شعب است که کارشناسان متوجه چنین ایرادهایی در پرونده می‌شوند.

- طولانی‌بودن روند بررسی پرونده‌ها

در فرایند درخواست غرامت دستمزد ایام بیماری آنچه برای سازمان تأمین اجتماعی اهمیت دارد تأیید پزشکان معتمد است و نیاز یا عدم نیاز به مرخصی استعلاجی و مدت زمان آن را پزشک معتمد تعیین می‌کند. در پاره‌ای موارد فاصله و مسافت بین پزشک معتمد و فرد بیمه‌شده و نیز پزشکی که فرد در ابتدای بیماری به آن مراجعه کرده، زیاد است و این، رنج‌های بیشتری برای بیمه‌شدگان ایجاد می‌کند، چراکه گاهی بیمه‌شده ناچار است برای تکمیل پرونده میان پزشک معتمد و پزشکی که ابتدا به آن مراجعه کرده در رفت و آمد باشد. علاوه‌براین، به گفته بیمه‌شدگان، گاهی ممکن است پزشکی که نخستین بار به آن مراجعه کرده، دیگر در دسترس آنها نباشد. در این شرایط پرونده فرد دچار نقص اطلاعاتی خواهد بود و روند دریافت غرامت دستمزد ایام بیماری با مشکل مواجه می‌شود. بیمه‌شدگان مصاحبه‌شده از این‌که مجبورند برای تشخیص هم به پزشکی که پس از حادثه یا بیماری به آن رجوع کرده‌اند و هم به پزشک معتمد مراجعه کنند، احساس نارضایتی دارند.

موضوع حائز اهمیت دیگر که کارشناسان و بیمه‌شدگان به آن اشاره کرده‌اند طولانی‌بودن فرایند تشخیص توسط پزشک معتمد، شورای پزشکی و کمیسیون است و معمولاً بیش از یک ماه طول می‌کشد. پس از ارسال پرونده‌ها بررسی و ارسال پاسخ آنها برای کارشناسان نیز تقریباً به همین میزان زمان نیاز دارد. بدین ترتیب می‌توان گفت فرایند ارسال پرونده‌ها و دریافت پاسخ نزدیک به دو ماه طول می‌کشد. از آنجاکه فرد بیمه‌شده در زمان بیماری و حادثه از کارفرما حقوق دریافت نمی‌کند و

پرداختی وی از سوی تأمین اجتماعی صورت می‌گیرد، طولانی‌شدن این فرایند به معنای دریافتی دیرتر بیمه‌شده است. در طول این دو ماه، که ممکن است بیشتر نیز طول بکشد، فرد فاقد دریافتی و حقوق است که فشار اقتصادی بر زندگی وی را افزایش دهد.

این مشکل در شهرستان‌ها نسبت به مراکز استان و پایتخت شدیدتر و مدت زمان فرایند طولانی‌تر است، چراکه بیشتر کمیسیون‌ها در مرکز هستند و پرونده‌های شهرستان باید به مراکز ارسال شوند که این امر فرایند را طولانی‌تر می‌کند. نکته‌ی شایان توجه این‌که ارسال پرونده‌ها با پست صورت می‌گیرد، اما چنانچه این فرایند از طریق اتوماسیون انجام شود، سرعت کار بسیار افزایش می‌یابد و روند بررسی‌ها سریع‌تر انجام می‌شود. علاوه‌براین، می‌توان با افزایش تعداد کمیسیون‌ها، بخشی از این مسئله را حل کرد و فرایند را بهبود بخشید.

۳- چالش‌های شغلی

با توجه به این‌که بیمه‌شدگان برای امور بیمه‌ای خود نیازمند انجام پاره‌ای امور از سوی کارفرما هستند، برخی اوقات عملکرد کارفرمایان، خواسته یا ناخواسته، مسائل و چالش‌هایی بر سر راه دریافت غرامت دستمزد ایام بیماری بیمه‌شدگان ایجاد می‌کند که در ادامه به آنها پرداخته می‌شود.

- خطاهای مربوط به ارسال لیست بیمه‌شده‌ها

هنگام وقوع بیماری برای فرد بیمه‌شده، کارفرما باید مراتب را سریعاً به تأمین اجتماعی گزارش کند. اگر در حین ارسال لیست بیمه‌شده‌ها و یا در پرداخت حق بیمه اشتباهی برای پرونده فرد رخ دهد، غرامت دستمزد ایام بیماری برای او در نظر گرفته نمی‌شود. به گفته‌ی مصاحبه‌شدگان، در برخی موارد مشاهده شده که کارفرما به صورت سهوی یا لیست را ارسال یا اسم فردی را اعلام نکرده و یا با تأخیر اعلام کرده است که باعث شده مبلغ کمتری به وی پرداخت شود. از سوی دیگر در این مدت کارفرما حقوقی برای فرد در نظر نخواهد گرفت و بیمه‌شده هیچ‌گونه دریافتی از سازمان تأمین اجتماعی یا کارفرمای خود نخواهد داشت. در برخی موارد نیز مصاحبه‌شدگان اذعان داشتند ممکن است فردی در حین کار دچار حادثه شده یا بیمار شود، اما کارفرما نظر به منافع فردی خود برای کارگر ترک کار زده باشد و کارگر هم نتواند ثابت کند که در حین کار دچار حادثه شده است. در چنین مواردی نیز فرد بیمه‌شده متضرر خواهد شد.

- امکان اخراج کارگر

در برخی موارد مشاهده شده است اگر مدت زمان استراحت افرادی که دچار حادثه یا بیماری شده‌اند، طولانی باشد ترس از دست دادن کار خود را دارند، چراکه امکان دارد پس از بازگشت به کار، کارفرما آنها را نپذیرد و از کار اخراج شوند. به همین خاطر در پاره‌ای موارد بیمه‌شدگانی که دچار حادثه یا بیماری شده‌اند، از پزشک تقاضای کاهش مدت زمان مرخصی استعلاجی می‌کنند تا بتوانند سریع‌تر

به محل کار خود بازگردند. البته در مواردی هم عکس این موضوع صادق است و افراد تقاضای مرخصی استعلاجی بیشتری می‌کنند. در چنین شرایطی فرد بیمار یا حادثه‌دیده دائماً در معرض استرس قرار داند و به گفته یکی از مصاحبه‌شدگان «ما هم جسم‌مان آسیب می‌بیند و هم روحمان». این افراد انتظار حمایت بیشتری از کارفرما دارند مبنی بر این که متعهد باشد، فرد را پس از مدت استراحت دوباره بپذیرد و به کار بگمارد. همچنین ممکن است فرد حادثه‌دیده پس از حادثه نتواند مانند گذشته وظیفه حرفه‌ای پیشین خود را انجام دهد و بنابراین کارفرما نیز وی را اخراج کند.

- طولانی بودن فرآیند و تداخل آن با زمان کاری افراد

در برخی موارد مشاهده شده که به‌رغم پایان یافتن مدت زمان استراحت و اشتغال به کار مجدد بیمه‌شده، وی همچنان درگیر تکمیل پرونده و مدارک برای دریافت غرامت دستمزد ایام بیماری است و به‌ناچار باید به شعبه مراجعه کند. چنین شرایطی سبب بروز پاره‌ای مشکلات برای بیمه‌شده می‌شود، چراکه ممکن است کارفرما اجازه مراجعه بیمه‌شده به شعبه را ندهد و در صورت موافقت کارفرما، فرد می‌بایست از مرخصی خود استفاده کند که در غیراین صورت می‌توانست مرخصی را برای مواقع ضروری دیگر ذخیره نماید. بدین ترتیب، فرد برای دریافت غرامت دستمزد ایام بیماری که مبلغی کمتر از حقوق او است و با تأخیر نیز پرداخت می‌شود با مشکلات کاری نیز مواجه شود.

- اثرات شیوه کنونی غرامت دستمزد بر زندگی بیمه‌شدگان

زندگی بیمه‌شدگان به شدت متأثر از حقوق‌های آنها است و چنانچه اختلالی در وضعیت دریافتی‌ها پیش بیاید زندگی آنها هم دچار نابسامانی خواهد شد. از آنجاکه پرداخت غرامت دستمزد نسبت به حقوق ماهانه معمولاً دیرتر به بیمه‌شده پرداخت می‌شود؛ لذا فشارهای اقتصادی را بر زندگی آنها تحمیل می‌کند که در ادامه به آنها اشاره می‌شود.

- تنگناهای اقتصادی ناشی از تأخیر در پرداخت‌ها

هرچند در بخش‌های پیشین به‌نحوی اشاره شد، اما مهم‌ترین موضوعی که تمامی مصاحبه‌شدگان به آن اشاره کرده‌اند مربوط به زمان پرداخت غرامت دستمزد و تأثیری است که بر زندگی آنها دارد. از آنجاکه ممکن بسیاری از افراد حادثه‌دیده سرپرست و نان‌آور خانواده باشند و حقوق آنها تنها منبع درآمد خانوار باشد، طولانی شدن زمان پرداخت غرامت دستمزد زندگی آنها را در معرض مشکلات فراوانی قرار می‌دهد. در موارد متعددی غرامت دستمزد به افراد حادثه‌دیده حدود سه یا چهار ماه پس از وقوع حادثه پرداخت می‌شود. در این مدت فرد بیمار یا حادثه‌دیده باید خودش هزینه‌های درمان و زندگی را تا زمان پرداخت غرامت دستمزد تأمین کند و این‌گونه تأمین معیشت خانواده و هزینه‌های درمان و زندگی آنها را تحت تأثیر می‌دهد. این امر خاصه در مورد کارگران ساده تأثیر بیشتری دارد، چراکه این دسته عمدتاً فاقد پس‌اندازند و یا پس‌انداز آنها ناچیز است؛ از این‌رو با هرگونه اختلال در

دریافتی و درآمد، زندگی آنها بسیار شکننده‌تر از پیش می‌شود و چه بسا با پیامدهای جبران‌ناپذیری مواجه شوند.

مشاهده‌های پژوهشگر از شعب تأمین اجتماعی، که افراد مشمول غرامت دستمزد به آنجا مراجعه می‌کنند، به همراه مصاحبه‌های انجام شده نشان می‌دهد تعداد شایان توجهی از مراجعه‌کنندگان از طبقات کارگری هستند که با بروز حادثه دچار مسائل و مشکلات شده‌اند. نظر به این که حقوق دریافتی این افراد در شرایط عادی نیز عمدتاً پایین‌تر از خط فقر است و آنها را برای گذران زندگی در مضیقه قرار می‌دهد، در شرایط وقوع حادثه‌ای که درآمد آنها را مختل یا موقتاً قطع کند، مسائل تازه‌ای در زندگی آنها ایجاد می‌شود و آنها را در ورطه سقوط کامل به زیر خط فقر قرار می‌دهد. اگرچه می‌توان مدعی شد بسیاری از کارگرانی که کار و درآمد منظم دارند نیز در زیر خط فقر زندگی می‌کنند، اما بروز حوادث و اختلال در پرداخت‌ها بار گران زندگی را بر دوش آنها سنگین‌تر می‌کند. تعدادی از افراد حادثه‌دیده اذعان داشتند فقدان درآمد و تأخیر در پرداخت‌ها مسائل و مشکلات زندگی آنها را دوچندان کرده و سبب بروز کشمکش و تنش در روابط خانوادگی شده است.

- فشار ناشی از تأمین هزینه‌های جانبی پزشکی

هرچند سازمان تأمین اجتماعی هزینه‌های درمان فرد بیمه‌شده را متقبل شده، اما خود فرد ناچار است بخشی از هزینه‌ها، از قبیل ویزیت معاینه توسط پزشکی غیر از پزشک معتمد و یا خرید برخی وسایل مانند پلاتین را پرداخت کند. با توجه به وضعیت اقتصادی آنها و نیز تأخیر در پرداخت‌های مربوط به غرامت دستمزد این امر فشار اقتصادی زیادی را بر بیمه‌شدگان تحمیل می‌کند.

- تظاهر به سلامتی به دلیل مسائل اقتصادی و تمایل بازگشت به کار زودتر از موعد

طی مصاحبه‌های صورت‌گرفته تعدادی از افراد بیمار بدون توجه به شرایط جسمانی خود تمایلی به طولانی‌بودن دوران استراحت ندارند. آنها اذعان داشتند با توجه به پرداختی‌ها و شرایط اقتصادی ترجیح می‌دهند سریع‌تر به محیط کار خود بازگردند، زیرا در آن صورت حقوق خود را در زمان مقرر آن دریافت خواهند کرد، اما اگر در دوران استراحت باشند، دریافتی آنها با تأخیر پرداخت خواهد شد. به عبارت دیگر، طولانی‌شدن فرایند پرداخت‌ها، خاصه برای افراد به لحاظ اقتصادی آسیب‌پذیر، می‌تواند انگیزه بیماران را برای بازگشت زود هنگام به کار افزایش دهد. زمانی که آنها دریافتی ندارند و فشار اقتصادی افزایش می‌یابد ناچار می‌شوند بیماری خود را نادیده بگیرند و در مواردی تظاهر به سلامت کنند که بتوانند زودتر به کار برگردند، چراکه با بازگشت به کار می‌توانند دریافتی‌های منظم‌تری داشته باشند و بخشی از فشار اقتصادی آنها کاهش یابد. عده‌ای از مسئولان این حوزه با تصور این که تمام افراد تلاش می‌کنند مدت زمان استراحت پزشکی خود را افزایش دهند، می‌کوشند حساسیت بخش پزشکی و کمیته‌های پزشکی را برای تعیین مدت زمان استراحت افزایش دهند. اما

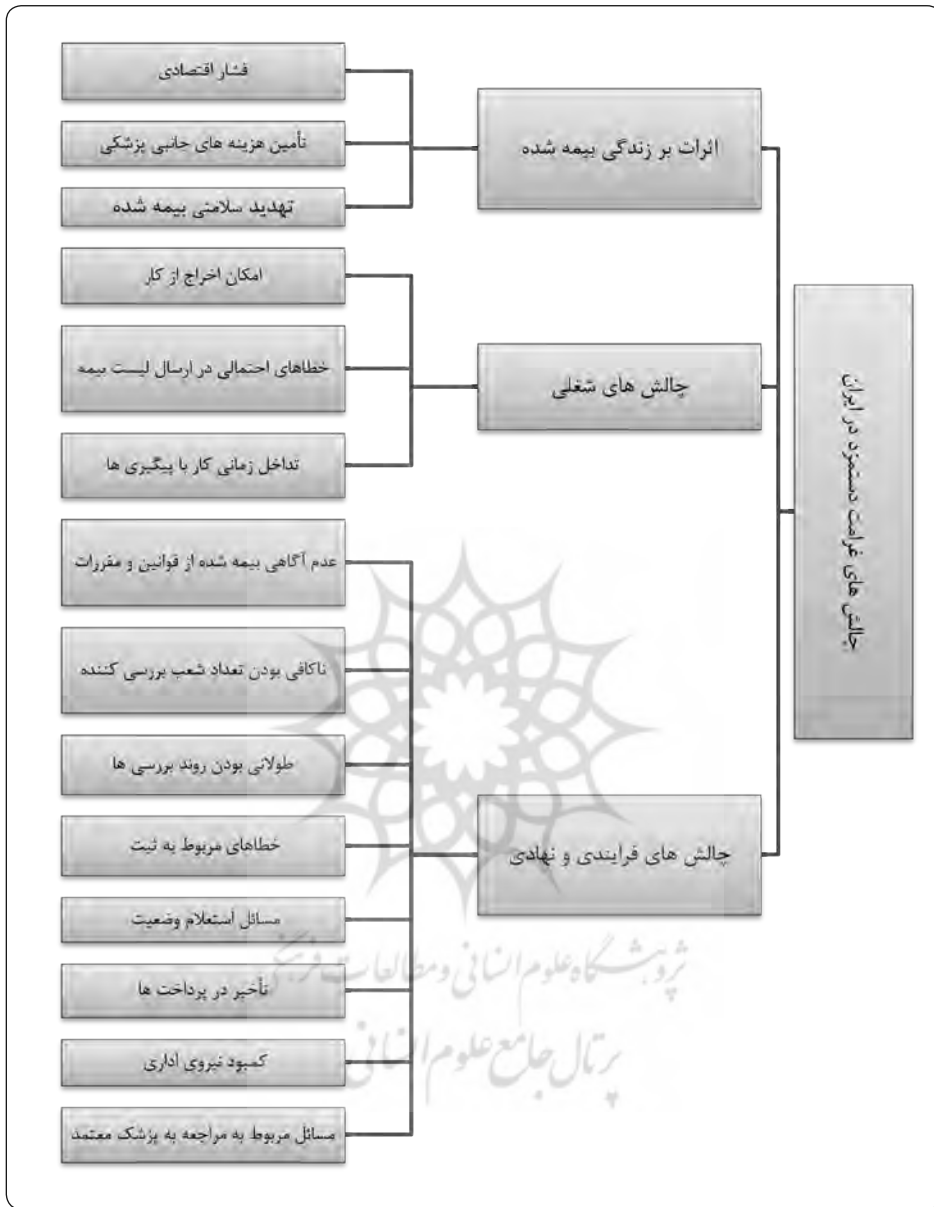
در عالم واقع، برخی از افراد بیمار واقعاً خواهان بازگشت سریع به محل کار خود به منظور دریافتی‌های منظم هستند. بنابراین، نباید با نگاه بدبینانه فشارها را بر کارگان بیمار افزایش داد که این امر می‌تواند سلامت جسمی و وضعیت اقتصادی آنها را با تهدید مواجه کند. دو نمونه از تجربه بیمه‌شدگان مشمول غرامت در قالب نقل‌قول‌های زیر می‌تواند ابعادی از این مسئله را روشن کند:

«خیلی وقت‌ها از ترس حقوق می‌گویم استراحتم را کم کنند».

«سه هفته مرخصی دادند، اما خودم از خدایم هست که زودتر بروم سر کار، چون بیمه حقوق‌هایمان را دو سه ماه بعد می‌دهد. این بد است. من بیشتر ترجیح می‌دهم بروم سر کار تا حقوق بگیرم».

شاید طولانی‌شدن فرایند اداری دریافت غرامت دستمزد ایام بیماری در کاهش انگیزه بیمه‌شدگان برای دریافت مرخصی استعلاجی مؤثر باشد، اما اثرات منفی آن نیز می‌تواند زیاد و مخرب باشد. البته این مسئله تنها در میان بخشی از بیمه‌شدگان وجود دارد و پاره‌ای از بیماران و مشمولان غرامت دستمزد نیز بر این نظر هستند که مدت زمان مرخصی استعلاجی با توجه به وضعیت جسمانی و شرایط کاری آنها کم است و پس از پایان مدت زمان استراحت و بازگشت به محل کار به دلیل دشواری کار دچار آسیب‌های جسمی دیگری شده‌اند. «بعضی دکترها با آدم راه نمی‌آیند؛ من دستم دچار مشکل شد، دکتر دو هفته مرخصی داده بود. من مجبور شدم سه هفته دیگر خودم نروم که به خاطر آن غیبت خوردم؛ بخیه‌هایم همه باز شد و دکتر هم قبول نمی‌کرد».

بدین ترتیب، یافته‌های حاصل از مصاحبه‌های انجام شده با کارشناسان و بیمه‌شدگان مشمول غرامت دستمزد نشان می‌دهد مسائل متعددی بر سر راه پرداخت غرامت دستمزد ایام بیماری وجود دارد که از یک طرف می‌تواند مایه نارضایتی آنها شود و از طرف دیگر اثرات ناخوشایندی بر زندگی شغلی و شخصی آنها بر جای بگذارد. این مسائل را می‌توان در قالب شکل زیر نمایش داد.

شکل شماره ۱: چالش‌های ارائه خدمات سلامت دستمزد ایام بیماری در ایران

جمع‌بندی

مقاله حاضر به ارزیابی خدمات غرامت دستمزد ایام بیماری در ایران، به‌عنوان یکی از خدماتی که از سوی سازمان تأمین اجتماعی به بیمه‌شدگان ارائه می‌شود، پرداخته است و سعی کرده به این سؤال پاسخ دهد که «وضعیت ارائه خدمات غرامت دستمزد ایام بیماری در ایران از چه کم و کیفی برخوردار است؟»

هرچند تعداد بیمه‌شدگان و مشمولان روند افزایشی داشته، اما در سالیان اخیر نسبت اسناد صادر شده غرامت دستمزد ایام بیماری رو به کاهش بوده است؛ به‌گونه‌ای که از ۶ درصد در سال ۱۳۹۰ به ۳،۴ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است؛ یعنی به‌رغم افزایش در تعداد بیمه‌شدگان، نسبت استفاده‌کنندگان از غرامت دستمزد ایام بیماری کاهش یافته که نشان‌دهنده کاهش میزان بیماری در میان بیمه‌شدگان است. با توجه به مردانه‌بودن بازار کار در ایران، طبیعی است که سهم بالای بیمه‌شدگان و استفاده‌کنندگان از غرامت دستمزد ایام بیماری مربوط به مردان باشد، اما نکته شایان توجه افزایش نسبت زنان استفاده‌کننده از غرامت دستمزد بیش از نسبت افزایش شمول زنان بیمه‌شده است. در حالی که در سال ۱۳۹۰ سهم زنان از بیمه‌شدگان ۱۶،۴ درصد بود، در سال ۱۳۹۵ این نسبت به ۱۹،۶ درصد رسید، اما در همین بازه زمانی نسبت زنان استفاده‌کننده از غرامت دستمزد ایام بیماری از ۱۱ درصد به ۱۵ درصد رسید؛ یعنی افزایش ۳،۲ درصدی در نسبت زنان بیمه‌شده در مقابل ۴ درصد افزایش در نسبت زنان استفاده‌کننده از خدمات غرامت دستمزد ایام بیماری. همچنین باید توجه داشت که هرچند نسبت زنان استفاده‌کننده از این خدمات افزایش داشته، اما همچنان نسبت استفاده‌کنندگان کمتر از نسبت بیمه‌شدگان هستند (۱۵ درصد در مقابل ۱۹،۶ درصد)، در حالی که این رقم برای مردان برعکس است؛ یعنی نسبت استفاده‌کنندگان بالاتر از نسبت بیمه‌شدگان است (۸۰،۴ درصد بیمه‌شده در مقابل ۸۵ درصد استفاده‌کننده) که می‌توان آن را به معنای بالاتر بودن نرخ بیماری منجر به غرامت دستمزد در مردان نسبت به زنان تلقی کرد. از سوی دیگر، نرخ رشد زنان استفاده‌کننده از خدمات غرامت دستمزد بیش از نرخ رشد مردان است که از دلایل آن می‌توان گفت بیماری در میان زنان شاغل تحت بیمه با سرعت بیشتری در حال افزایش است.

بررسی وضعیت سنی دریافت‌کنندگان غرامت دستمزد ایام بیماری نیز نشان می‌دهد گروه سنی ۴۰ تا ۴۹ ساله سالم‌ترین گروه سنی است؛ یعنی نسبت استفاده‌کنندگان از خدمات غرامت دستمزد در این گروه سنی کمتر از نسبت بیمه‌شدگان همین گروه سنی است. اما همان‌طور که انتظار می‌رود در گروه‌های سنی ۵۰ سال، به‌ویژه ۶۰ سال به بالا، نسبت استفاده‌کنندگان از خدمات غرامت دستمزد نسبت به بیمه‌شدگان بیشتر است. این در حالی است که در سال ۱۳۹۵ درصد استفاده‌کنندگان از خدمات غرامت دستمزد در گروه سنی زیر ۳۰ سال نسبت به درصد بیمه‌شدگان این گروه سنی افزایش

یافته است (۱۸,۴ درصد بیمه‌شده در مقابل ۲۱,۳ درصد استفاده‌کننده). در سال ۱۳۹۰ میانگین سنی استفاده‌کنندگان ۳۷,۱ سال بوده است و در سال ۱۳۹۵ به ۳۷,۵ سال رسیده است. همچنین میانگین روزهای پرداخت غرامت دستمزد بیماری طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ حدود ۱,۷ روز رشد داشته و از ۳۱,۴ روز به ۳۳,۱ روز رسیده است. علاوه‌براین، میزان پرداخت غرامت دستمزد ایام بیماری که بر مبنای حقوق ماهیانه فرد محاسبه می‌شود همواره کمتر از خط فقر و متوسط هزینه خانواری شهری بوده است که این امر وضعیت زندگی کارگران بیمه‌شده را به لحاظ اقتصادی تهدید می‌کند؛ برای نمونه در سال ۱۳۹۵ متوسط غرامت دستمزد پرداختی اندکی بیش از یک‌سوم متوسط هزینه ماهانه یک خانوار شهری را پوشش می‌داد. البته این امر به وضعیت بازار کار و اقتصاد ایران وابسته است، اما علت آن هر چه باشد، زندگی اقتصادی این دسته از افراد را تحت تأثیر قرار داده، کفایت خدمات را به چالش می‌کشد.

نتایج به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها نیز نشان می‌دهد که شیوه کنونی ارائه خدمات غرامت دستمزد با چالش‌های مختلفی روبه‌روست که هم می‌توانند کارآمدی این خدمات را کاهش دهند و هم سبب ایجاد نارضایتی بیمه‌شدگان شود. یک دسته از این مسائل مربوط به چالش‌های نهادی و سازمانی هستند که مهم‌ترین آنها عبارتند از طولانی‌شدن فرایند رسیدگی به پرونده‌ها و پرداختی‌ها؛ عدم آگاهی بیمه‌شدگان از قوانین و مقررات که سبب ایجاد سردرگمی در تشکیل و پیگیری پرونده‌ها می‌شود؛ وقوع برخی خطاها در ثبت داده‌ها و در نتیجه دشوارتر شدن فرایند رسیدگی به پرونده‌ها؛ مشکلات مربوط به استعلام وضعیت؛ کمبود نیروی کار نسبت به حجم کارهای این بخش؛ ناکافی بودن تعداد شعبه‌های رسیدگی‌کننده که هم سبب کندی بررسی پرونده‌ها و هم ایجاد زحمت برای بیمه‌شدگان می‌شود. دسته‌ای دیگر از مسائل نیز ناشی از عملکرد کارفرمایان است و در وضعیت مشمولان اثر می‌گذارد. از جمله این موارد می‌توان به وجود برخی خطاها و اشکالات در لیست‌های ارسالی از سوی کارفرما به تأمین اجتماعی و شعبه‌های آن؛ احتمال اخراج مشمولان غرامت دستمزد و نیز در مواردی که بازگشت به کار مشمولان سریع رخ می‌دهد، با توجه به طولانی بودن فرایند رسیدگی پرونده، فرد مشمول برای پیگیری کارها لازم است که از مرخصی استفاده کنند و کارفرما با آن مخالفت کند. مجموع این چالش‌ها هم نارضایتی مشمولان را افزایش داده و هم در پاره‌ای موارد اعتماد آنها به سازمان تأمین اجتماعی را خدشه‌دار کرده است.

منابع

- دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی. (۱۳۹۱)، توزیع سن و سابقه و دستمزد بیمه‌شدگان فعال برای سال ۱۳۹۰، معاونت اقتصادی و برنامه‌ریزی سازمان تأمین اجتماعی.
- دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی. (۱۳۹۲)، سالنامه آماری سازمان تأمین اجتماعی ۱۳۹۱.
- دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی. (۱۳۹۱) بررسی آماری غرامت دستمزد ایام بیماری ۱۳۹۰، تهران، معاونت اقتصادی و برنامه‌ریزی سازمان تأمین اجتماعی.
- دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی. (۱۳۹۲)، توزیع سن و سابقه و دستمزد بیمه‌شدگان فعال برای سال ۱۳۹۱، معاونت اقتصادی و برنامه‌ریزی سازمان تأمین اجتماعی.
- دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی. (۱۳۹۳)، سالنامه آماری سازمان تأمین اجتماعی ۱۳۹۲.
- دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی. (۱۳۹۳)، بررسی آماری غرامت دستمزد ایام بیماری ۱۳۹۲، تهران، معاونت اقتصادی و برنامه‌ریزی سازمان تأمین اجتماعی.
- دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی. (۱۳۹۳) توزیع سن و سابقه و دستمزد بیمه‌شدگان فعال برای سال ۱۳۹۲، معاونت اقتصادی و برنامه‌ریزی سازمان تأمین اجتماعی.
- دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی. (۱۳۹۴)، سالنامه آماری سازمان تأمین اجتماعی ۱۳۹۳.
- دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی. (۱۳۹۴) بررسی آماری غرامت دستمزد ایام بیماری ۱۳۹۳، تهران، معاونت اقتصادی و برنامه‌ریزی سازمان تأمین اجتماعی.
- دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی. (۱۳۹۵)، سالنامه آماری سازمان تأمین اجتماعی ۱۳۹۴.
- دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی. (۱۳۹۵) بررسی آماری غرامت دستمزد ایام بیماری ۱۳۹۴، تهران، معاونت اقتصادی و برنامه‌ریزی سازمان تأمین اجتماعی.
- دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی. (۱۳۹۴) توزیع سن و سابقه و دستمزد بیمه‌شدگان فعال برای سال ۱۳۹۵، معاونت اقتصادی و برنامه‌ریزی سازمان تأمین اجتماعی.
- دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی. (۱۳۹۶)، سالنامه آماری سازمان تأمین اجتماعی ۱۳۹۵.
- دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی. (۱۳۹۶) بررسی آماری غرامت دستمزد ایام بیماری ۱۳۹۵؛ معاونت اقتصادی و برنامه‌ریزی سازمان تأمین اجتماعی.
- دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی. (۱۳۹۶) توزیع سن و سابقه و دستمزد بیمه‌شدگان فعال برای سال ۱۳۹۵، معاونت اقتصادی و برنامه‌ریزی سازمان تأمین اجتماعی.
- دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی. (۱۳۹۱)، سالنامه آماری سازمان تأمین اجتماعی ۱۳۹۰.
- قانون تأمین اجتماعی، همراه با قوانین و مقررات مربوطه. (۱۳۸۹)، معاونت حقوقی و امور مجلس (دفتر قوانین و مقررات).

پروفیسر گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی